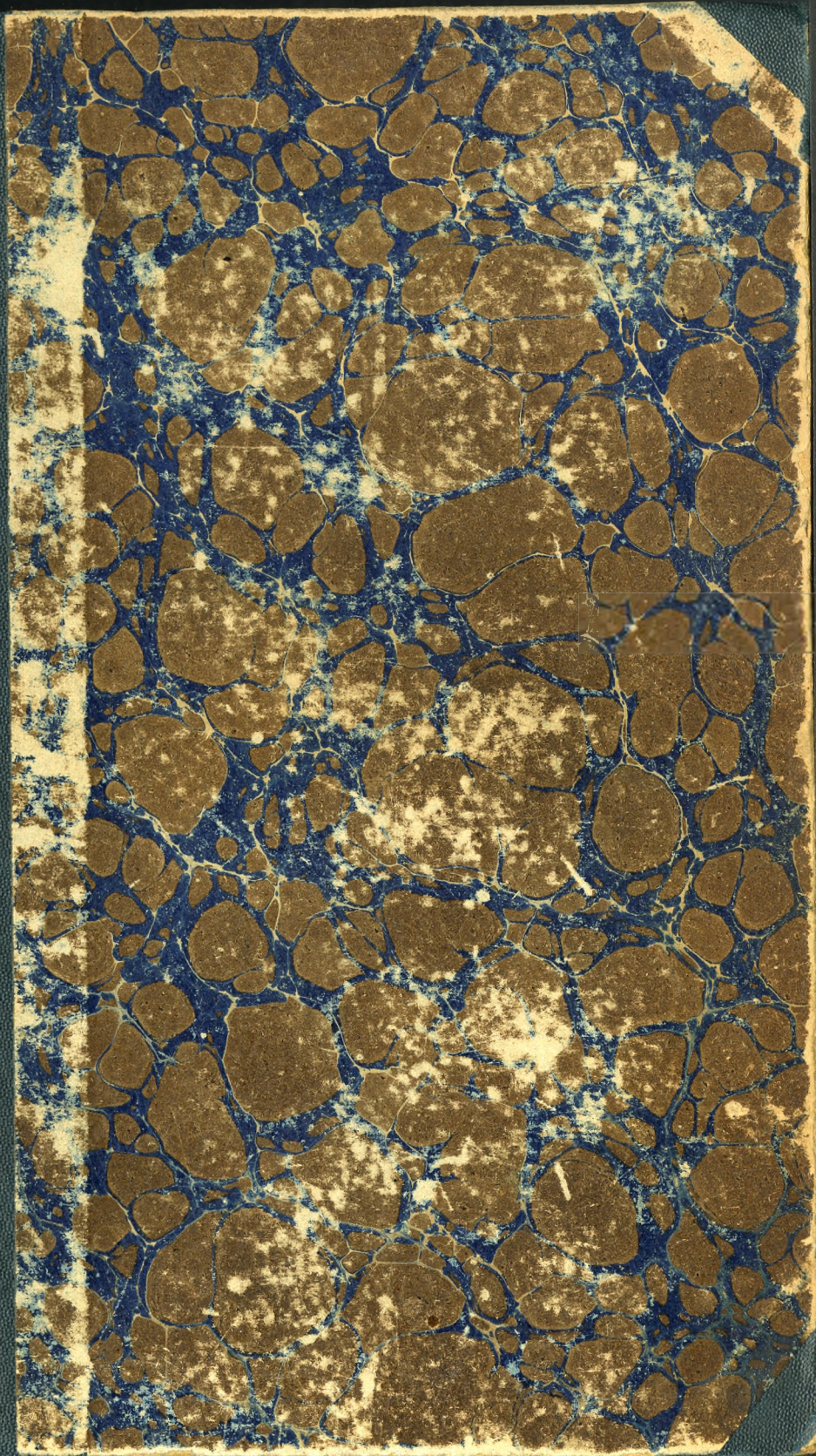

Politikai
röpiratok.

149.

149
7324

ÚJABB JELENSÉGEK

A

BRASSÓVIDÉKI VII MAGYAR FALUK

PEREIT ILLETŐLEG.

A „CZÁFOLAT“ SZERZŐJÉTŐL.

5.

BUDAPEST, 1875.

NYOMATOTT SCHLESINGER ÉS WOHLAUERNÁL.

Dr. BALLAGI GÉZA.

Tény állása

az Erdélyben Brassó vidékén létező magyar faluk: Bácsfalu, Türkös, Csernátfalu, Hosszúfalu, Tatrang, Zajzon és Pürkerecz községeknek mint felpereseknek, Brassó város közönsége ellen az 1874-dik év augusztus 19-dikén 1351. szám alá a hosszúfalusi kir. járásbíróshoz, a Tömös vize az oláhországi határszél, a bodolai, prásmári, hermani és brassói határok által szomszédolt földterületen; Brassó város közönsége által 1856-dik év május haván kezdőleg önhatalmulag szedni kezdett épületfa taxa szedés, erdőszők és erdőcsöszök által gyakorolt erdő-öriztetés, meg használat beszüntetése és felpereseknek az egész erdőterület használatba adása és a törvénytelenül beszedett 12,532 forint 73 kr. épületfa árnak visszafizetése iránt indított, a két első bíróság előtt felperesek által megnyert és most már idei junius 2-diki 819. járásbíró-sági szám alatt fellebbezés és 817. szám alatt semmiségi panasz miatt a nagyméltóságu kir. III-ad bírósághoz feljutott, sommás visszahelyezési-, az 1848, illetőleg 1856. évekbeli birtok és használati állapotnak fenn-tartása feletti keresetben; valamint:

Bácsfalu és Türkös községeknek a Csorgó, Gödrivölgy és Györkö-vács nevű havas részében 1870-dik év telében Brassó város közönsége által, 200 öl tűzifának vágásával megsértett birtokbani visszahelyezés iránt; 1873-dik julius 11-dikén beadott kereset következtében az I. és II-od bíróság előtt megnyert és alperes városnak idei 816. számú sem-miségi panaszja és 818. számú fellebbezése következtében, a nagyméltó-ságu m. kir. III-ad bírósághoz feljutott és elhatározás alatt álló pe-reknek.

Mind a két perre nézve felvilágosításul előre bocsátandók a kö-vetkezendő tények:

1.) II-dik András magyar király 1211-beli a német lovagrend részére kiadott adománylevelében a többi szabadalmak közt a felpere-

sek földterületét „minden adótól szabadnak“ jelöli Fejér III. I. 106. és 370. I. és III. II. 246. I. egyedüli kötelemük a települőknek a szélhelyek őrzése, favárok és favárosok építése.

2.) 1675. évig Brassóval együtt a székhelyek ispánja — siculorum comes — főnöksége alatt éltek; mindazonáltal

3.) a brassói szászok kérelmére és sürgetésére II-dik Ulászló magyar király Brassóval szorosabb viszonyba hozza, sőt az 1500. évben kiadott szabadalom és adnectáló levelével Brassó városa és vidékéhez csatolja, — adózási, katonáskodási, köz- és magánkötelezettségi tekintetben a brassói és más szabad szászokhoz hasouló jogok és kötelezettségek teljesítése feltétele mellett, — az illető királyi adománylevelével következő szavai szerint: „de medio regnicolarum illarum partium regni nostri Transylvanarum ex speciali gratia nostra perpetuo duximus eximendos, exonerandos et supportandos, imo eximimus, exoneramus et supportamus, praesentium per vigorem decernentes, ut ipsi deinceps sicut antea tam in solvenda contributione sive taxa nostra regia, quam etiam in exercitando in medium saxonum nostrorum connumerari et cum ipsis saxonibus nostris etiam exercitare, et omnia ea facere debeant, quae alii saxonnes nostri facere tenentur.“

4.) Bethlen Gábor fejedelem 1625-be, mert a szászok Ulászló királylyal kötött zálagos kötleveleket eltagadták, Rákóczi György fejedelem 1651-be, mert tőle csak a törcsvári vár és a mellette Oláhországba bemenő vámas helyek használatát kérték a népeket és egész földterületet az előbbi jogok és kötelezettségek használása és teljesítése mellett, *továbbra is Brassó város és vidékéhez csatoltan hagyják*; több fontos teljesítendők mellett az idézett kötlevél 6-ik pontjába kikötvén utóbbi, miszerint: „ex bonis castris Törcsvára nullus miles sub Vexillum comitatus aut inter pedites universitatis saxonicae accipiatur, sed pro necessitate temporis talis etiam miles secundum dispositionem principis legitimi pro praesidio in castro Törcsvára relinquatur“ — ez szószerint bevett az A. P. R. cons. III-dik része 82-dik czimében.

Ezen eltagadhatatlan okmányok nyilván valóvá teszik, hogy felperesek ős időktől fogva szél és várörök, a szászokhoz hasonlóan szabadok és valamint a szászok urbéresek soha sem valának, szántóikat, kaszállóikat, malmaikat, erdőiket és közhelyeiket szabadon minden földesuri jóváhagyástól menten használák, eladák és vásárlák, — ugy felperesek is szabad tulajdonosok, senkitől e részbe nem fügettek.

A Rákóczy fejedelemmel kötött egyezkedés után megkísérelték ugyan a brassóiak némely jobbágyi criteriumokat a népre tolni t. i. el-

foglalták 1711. éven kezdőleg, Tatrang, Hosszufalu, Zajzon, Csernátfalú és Türkös községeknek és ezekben egyeseknek malmait, a lelkészeknek adni szokott dézmát a város és hivatalnokok számára sajátítá el; — ez történt részben a koresoma használattal és beszűntetett egészen a vár és szélőri szolgálat.

Böven és indokoltan tárgyaltak e hatalmaskodási tények 1873-ban Kolozsvártt, „Czáfolata a brassói városi közönség által a hajdoni törösvári uradalom állapotához 1871-ben kiadatott magyarázatoknak“ czimű munkámba, itt csak annyit jegyzek meg, hogy a sok panasz következtében 1778-ban február 18-án 200 udvari szám alatt kimondatott, miszerint a nevezett vár és szélőrségi községek és lakosai nem urbéressek, urbéri szolgálatokra nem kötelezettek e szókba: „*elementer ordinandum invenit, ut quum nec anticqua nec recentiora adessent urbaria, ex quibus sive conditio querulantium, sive species et mensura servitutis elucerent, prae laudatum Regium Gubernium studeat pro justo et aequo contraversiam et querelas factis ad Magistratum Coronensem congruis dispositionibus, in forma vel urbarii vel conventionis, ad quietem et aequiescentiam animorum reducere, planumque deiu, secundum quod tute, commodeque fieri id posse videbitur, pro ulteriori altissima determinatione submittat.*“

5. 1776 előtt az erdők és közhelyek sok részben Brassó városa által elfoglaltattak vagy legalább azok használata korlátoztatott; a kir. főkörmányszék és kir. udvar határozataival a város hatalmaskodásait beszűntette, a népnek szabad faizást engedett és szabad használatát az erdőknek.

A kir. főkörmányszék most magyar kir. belügyi ministerium „Erdély részi levéltárában“ 1776. év június 18-diki 5375. szám alatti okmányból kitetszik, hogy a Brassó városa közönsége és tanácsa „rendőri tekintetekből“, *tehát nem földesuri jog következtében*, felhatalmazást kér a kir. főkörmányszéktől, az erdőlés rendszeres gyakorlata érdekében szabályokat adhatni ki e szókba: „*Intuitu autem indultae jobbagionibus liberae in praedeclaratis locis lignationis, optaret magistratus, ut R. Gubernium pro super-adtendentali auctoritate eisdem strictim injungeret, ut si magistratui, ex rationibus politicis pro avertanda sylvarum destructione, lignationem certis regulis definire videatur, illis jobbagiones praetextu decisionis Gubernalis reluctari ne praesumant.*“

1780-ban április 5-dikén kiadatott egy főkörmányszéki illetőleg udvari szabályzat, a melyre alperes város oly sokszor is hivatkozik, ezen rendelet X. és XI. pontjaiban megparancsoltatik Brassó város közönségének, hogy az erdőket és legelőket ne foglalja, hogy azokat a nép

szabadon használja, azokból legelő helyeket és tiltott épület fára alkalmas erdőket is alakíthasson, nevelhessen e szókba: „Cavebunt Domini Tevrestres, ne ex pascuis illis, quorum VII. pagi acta et de facto beneficiis gaudent, etiam si illa titulo Alpium veniant, et in quorum possessione Decisione etiam Gubernali de 28-a januarii A. 1777. relictis sunt, quid quam de inceptis adimatur, imo licitum sit ipsis, ut ex illis beneficium aliquot sentiant, in pascuis modo praemisso pro illorum usu relictis exterorum etiam pecora receperent.“

„Sylvae illae omnisque lignatio, quibus ipsi actu fruuntur, quaeve Decisione Gubernali 28-a januarii 1777 ipsis attributae sunt pro usu et lignatione illorum relinquendae erunt, potestate eisdem permissa, *vetitas etiam ex similibus sylvas pro extruendis necessariis aedificiis conservandi*,“ 1776-ba említett szám alatt Brassó közönsége kérte a felvigyázási jog megadását, de ez is papirosan maradt, zaklatta csak a népet, kopasz legelő havassait elfoglalta, de az erdőket érintetlenül hagyta. 1831-be, 1832-be sőt 1834-be midőn a kir. főkörmányszék 8586., 1198., 13579 és 8120 számok alatt sürgette a VII falukhoz tartozó, Sylvarum ad Dominium Töresvár, *respective VII. Pagos spectantium* erdőknek táblákra osztását és pásztoroltatását, ekkor se teljesítette a kötelmet; hanem Giesel Péter hasznobérlőnek Pürkereczen eladott kiirtás végett egy darab erdőt, melyet Pürkerecz községe panaszára a kir. udvarnak 1844. évi november 28-diki 4022. számok alatt kiadott legfelsőbb rendelete következtében irt közönségnek megint vissza kellett adni. 1848-ba csak a fennebbi adatokkal is tanusítottan, bizonyos az, hogy Brassó város közönsége a VII faluk, felperes községek határain található erdőket nem pásztoroltatta, azok felett nem rendelkezett, azokból mint nemesi szabad — allodiális — erdőkből sem közvetve, sem közvetlenül semmi hasznot nem vont; hanem kezelték, őriztették a felperes községek és használták ugyan ők a községi előjárók felügyelete alatt és az akkorban gyakorlatban lévő erdő-törvények követése mellett; mind ősi időktől fogva községi szabad erdőket.

A fennebbiekkel bizonyított egyszersmind az is, hogy a felperes községek és lakosaik urbéresek se valának, hanem a többi székelyek őseik és más szél örökhöz hasonlatosan szabad vár és szél örök, semmi több kötelezettséggel nem terheltek; mint minden más brassói és Brassó vidéki szabad szász polgárok.

Brassó város közönsége megkísérelte ugyan a jobbágyság némely réteriumait; mint az „évenkénti taxát“ 2 frt 16 krobban, az ugynevezett jobbágytól; 30 kroat ennek özevegétől és első időkben „egy tönkfá később. fél és egész kurta öl fa“ hordását a népekre reá

erőszakolni; de úgy az 1761, valamint 1786 és 1819—1820-beli urbáriumokba „adózás és fejről fizetés“ név és czim alatt szedettek ez adózások, 1848. évben történt felhagyásáig e sarezolásoknak.

Hogy ezen adózás és fejtől fizetés nem urbéres tartozás, tanusítják azon fontos tények, hogy az erdélyi minden urbéresek és taxások is „birtokuk és használatukba lévő jobbágyi földekért teljesíték a rabottat és taxát“ minden urbéres után urbéres birtoka elősorolt és egy további feleletben felfejtett hogy: a „coloniális fekvők eladása és eldarabolása nem szabados“. Felperesek és jogelődieknél a földmennyisége elő nem sorolt és aztat mindenik századok folytán szabadon adta el, halál és házasság esetében osztották fel minden engedély szükségessége nélkül; minden nevezett évekbeli urbériumokban az erdők használatát illetőleg az állítólagos földes urról semmi említés sehol elő nem fordul; hanem igen a felperesek szabad és korlátlan erdő használata és télben valamint nyárban, az erdők bősége indokolásával szabados pálinkafőzés „*mint egyedüli élelmi forrás* — 1819|20.-beli urb. consc. 4. kérdés 11. pont.

Ez a tényleges birtok és szolgálati állapot 1848-ig, a mit meg erősített és bizonyított az előidézett 1874. évi 1351. járásbirósági szám alatti peres iratokhoz tartozó és 1874. évi december 19-én kezdőleg véghezvitt esketésbeli 14, az 1873. évi augusztus 25-én kezdőleg végrehajtott 1324. számú peres iratokhoz tartozó esketés 14 tanuja; tanusítván mindenik egyhangulag, hogy „Brassó város közönsége soha 1848-ig illetőleg 1856-dik év május haváig a kérdés alatti erdőket nem pásztoroltatta, azokból hasznot nem vont, sem maga, sem szegődményesséi gazdaságot azokba nem üztek, jövedelmeket azokból nem vont, hanem felperes közönségek mint tulajdonukat és községi erdőket pásztoroltatták, kezelték és használták;“ tanusítván a 28 tanu egyszersmind azt is, a mit alperes is beismert, hogy 1856. éven kezdőleg kergették el a községek erdőcsőszeit, szüntették be a községek befolyását, állított fel önhatalmulag két erdősztet és számos erdőcsőszőket, a kik által minden épületfáért tetzés szerinti becsárt vontak be; és a más erdők és fa használóit évenként százával sőt ezerével is mint erdőpraevicatorokat — erdőtolvajokat, fogság és pénzbürságra büntetetti; — brassói polgár, perestárs és kir. járásbíró által!!!

E tények mint valóságot tanusítják, hogy felperesek egyszer urbéresek, jobbágyok nem voltak, tanusítják és kétségen kívülé teszik, hogy az 1769. évi „regulativum punctumok III-ik szakasza 5-ik pontja utószakasza, az 1791-beli XXX-dik törvényczikk első szakasza az 1812. évi 8768. főkörmányszéki szám alatt kihirdetett „az erdőlés rendére nézve“

hozott XXXIV-ik törvényezikk 2-ik pontja, az 1846|7. évi V-ik törvényezikk 2-dik §-a, az 1848. évi IV-ik törvényezikk 4-ik §-a és az 1871. évi LIII-ik törvényezikk 70-ik §-a értelmében a per tárgya erdők, úgy is mint szabad községeknek, úgy is mint feltéve, de meg nem engedve volt urbéres községeknek *kirekesztő szabad tulajdonu kizárólagos haszonvételül átadott; urbéri rendezés alá nem eshető községi erdők: mert 1819|20-ig, — mert 1848-ig a brassói közönség tulajdonosi befolyást és haszonvételt nem bizonyíthat, hanem kirekesztőleg felperesek birták.*

Az ilyen tulajdon jogi és használati birtoklást, valamint birtokot megsérteni, megcsonkítani, sőt még el is foglalni, a tulajdonost belőle kiűzni, sőt a mi több a foglaló társaság köréhez tartozó közeg által nem csak tetemes pénzbírságokra, hanem mint erdőtolvajt évenként százával, ha nem ezrével elítéltetni, tömlöczöztetni, tiltják a rendeletek tiltják a törvények századokra visszahatólag a mai napig. Ezeket tudni és ellenőrizni a kormány köteles.

Mert a 27,000 lélekszám felperes, illetőleg a Brassó vidéki 10 magyar faluk életkérdése és további fennállhatóságuk forog a tudatlanság, törvényeink és rendeleteink, meg birtokviszonyaink gyakorlati ismerete nélkül veszélybe, kénytelenek vagyunk e helyütt az illető rendeleteket és törvényeket ez érdekbe felsorolni, még pedig utaljuk a bírót és érdeklődőt a H. T. K. I. R. 40. és 99. czimére; az Apr. const. III-dik része 2-ik czime 4-ik cikkére, az 1769. évi regulativum punctumok 3-ik szakasza 5-ik pontja e szavaira. „A mely helységekben mindazonáltal némely erdők régi időktől fogva a falukhoz tartoztak volna közönségesen, és azok által mostanig birattak is, azoknak birodalmában a faluk ezután is megtartassanak“, a fennebb általunk szószerint idézett 1780. évi aprilis 5-ki főkormányszéki illetőleg udvari rendelet X. és XI. §§-ra, — az 1787-beli 4328. számú kir. rendeletre, az 1791-beli 26. és 30-ik törvényezikkekre az 1846|7. évi V-ik törvényezikk 2-ik §-ára, — az 1848. évi IV-ik törvényezikke 4-ik §-ára, az 1850. évi január 10-ki 3787. számú főkormányszéki illetőleg belügyministeri rendeletre, — az 1854. évi junius 21-ki urbéri nyílt parancs 44., 47. és 86. §§-aira és végtére mint fennebb az 1871. évi 53-ik törvényezikk 70-ik §-ára

Ezen tömegek törvények szerint sem a szabad községek és városok, sem a volt urbéresek és ilyen községek az 1848-ik év január első napján birt és használf. belső telkek, szántók, kaszálók, *legelők* erdők használatában nem háboríthatók, azok tőlük el nem foglalhatóak, *ezek szabályos* használatában nem korlátozhatóak, a közigazgatási hatóságok kötelesek „az 1848. évi birtok állapotot védeni és fentartani, s a hol jogi

és tulajdon feletti kérdés fordul elő, az ily esetet törvény útjára utasítani.“

Alperes Brassó város közönsége bár a tárgyalási iratokhoz mellékelt és az 1874. évi december 19-ki tárgyalási jegyzőkönyvbe szószerint bevett 1855-beli 3895 kerületi hivatali és 1860. évi 6405. és 6744. számú helytartósági és cs. kir. belügyministeri, közigazgatási uton hozott határozatokkal el volt tiltva *a jobbágy közönségektől egészen megkülönböztetett, Töröcsvárhoz tartozó szabad községeket és lakosaikat az erdők használatában akadályozni is; bár 1851. évben meg volt parancsolva az épületfákra szabott taxát — becsárt — tovább nem szedni és maga is kötelezé magát ezt tovább nem tenni*; 1856. év május havában újból megkezdette zsarolását, a község fogadott erdőcsőszeit elüzte, idegen erdőszöket, idegen erdőcsősöket rakott a nép és községek tulajdonára, — a fennebb idézett minden törvények három hatósági jogerőre emelkedett határozatok, az erdőtörvény 8., 9., 10., 11. stb. és a büntető törvénykönyv 171. és 172. §§-ai szabályai ellenökre, a tulajdonosokat erdők használatáért évenként mint erdőtolvajokat száma nélküli ezerekben pénzbeli kártérítési és fel nem számítható idővesztéssel Brassó városi birtokos járásbíró által, tömlőcz és szabadsági fogságra ítelteti, és e mellett még a mennyire a kipusztított nép visszaemlékezik, épületfákért 12,532 frt 73 kroat szedetett be az 1874-ik év április első napjáig; a valóban tulajdonosoktól.

E nép a felperesek, a kiket böles előreszámításból a 13-ik századon kezdve legderekabb fejedelmeink és királyaink telepítettének Brassó vidékére és különösen a töröcsvári, tömösi, osáncezi és bodzai szorosok közvetlen aljára, a kik 27.000 lélekszámot meghaladólag alig 4100 hold II., III. stb. osztályu szántók terményéből meg nem élhetve; egyedül községi szabad erdeik folytonos használatukra utalvák, a fentidézett 1850. évi január 10-ki 3787. számú kormányi rendelet, az erdő-törvény szabályai és az 1854-ik évi urbéri nyílt parancs 86-ik §-a, meg az 1874-ik évig fennállott gyakorlat értelmében panaszlólag kérelmezett, előbb a Brassó és vidéki tanácsnál és onnan elutasítatva a m. kir. belügyi ministerium, mint közigazgatási hatóságok előtt az 1848, illetőleg 1856. évi január 1-ső napjain létezett, az erdők szabad használatát tárgyazó birtokállapotnak visszaállítása és ebbeni visszahelyezés iránt, valamint *az ily ügyekbe elévüléssel ki nem játszható, törvénytelenül beszedett épületfa árak visszafizettetése* végett.

Mig ezen kérelmezések és panaszok folytak, törvénynyé lett az 1871. évi 53-ik törvényezikk 87. §-a, mely szerint: *mindazon tárgyakra*

nézve, melyekről az idézett törvény, s következőleg a megindított keresetek is szóllanak, a birtokállapot ideiglenes fenntartása, — míg a rendes bíróság érdemlegesen határozna, — az 1868. évi 54-ik törvény-czikk 93-ik §. i) pontjában kijelölt bíróság előtt, és eljárás útján esz-közlendő.

A mely alapon a nagyméltóságú m. kir. belügyministerium 1872. évi 21.703, és 1874. évi mártius 8-iki 54.856-ik számú határozatokkal a csak most idézett törvénykezési rendtartás 93-ik §. i) pontjában körülírt peres eljárás és az egész §-ban elősorolt tárgyak ellátására nézve jogosított bíróság, az illetékes Hosszufalusi kir. járásbírószághoz utasított.

Mind a két ügybe beadott perek 1873. évi 1324., és 1874. évi 1351-ik számok alá az idézett 93-ik §. i) pontjában előírt „sommás visszahelyezési kereset“ czime alatt indítottak meg, mert a törvény más czimet nem ismer, mert felperesek tulajdonuk, birtoka és használatából erőszakosan kiüzetve, ugy közigazgatásilag, valamint rendes bíróság előtt csak „visszahelyezést“ kérhettek, és ezzel összeköttetésbe a törvénytelenül beszedett 12532 frt 73 kr. visszaadását, *a mely utóbbit különben és az évenként ezerével megbüntetett tulajdonosok kártalanítását illetőleg a büntető törvény hivatalból kellett volna és kellend üldözöbe venni, különben az elnyomott és üldözöbe vett, a hatalom és hivatalos czég alatt fizetett közegek erőszakoskodása ellen soha se védhető, és a rendszeres állam nélküli a tulajdon szentsége és a törvény pártatlan foganatósítása feletti oly szép főfelvigyázati jogát.*

A fennebbi czim és alakban megkezdetve a két per u. m.

I.

1874. évi augusztus 14-iki 1351. polgári szám alá beadott „sommás visszahelyezési keresete“ Bács falu, Türkös, Csernátfalú, Hosszufalú, Tatrang, Zajzon és Pürkeretz községeknél —

Szabad királyi Brassó város közönsége ellen „Brassó város határa és a bodolai határszél közt fekvő, benn elősorolt erdőterületeken a mostani faizási használatnak és épületfának taxa melletti kiszolgáltatásának beszüntetése, az 1848-ig gyakorlatba volt birtokhasználatnak visszaállítás és fenntartása, meg a törvénytelenül bevett fataxa pénzeknek 12.532 frt 73 'okba és perköltségeknél vissza- és megfizetése végett“ — a kérelelem fogalmában tényállás és bizonyítékok elősorolása után az idézett a zár-kérés is.

Ennek következtében 1874. év deczember 19-én kezdőleg, miután

az első tárgyalási végzés ellen 1874. év október 7-ikén 162. szám alá beadott semmiségi panaszával Brassó városa el lett utasítva, ugyanez év december 19-ikén kezdőleg eszközöltetett a tárgyalás és 14 tanunak kikérdeztetése. Miután a 14 tanu és az alperes által beadni kellett fennebb idézett 1855. és 1860. évi jogérvényes határozatok, birói teljes meggyőződésig bizonyíták, hogy: Brassó városa közönsége 1848-ig *soha a pertárgya erdőterületen erdőgazdaságot nem üzött, erdő-csöszöket nem tartott, nem fizetett, ez erdőkre semmi befolyást* nem gyakorolt; hanem a községek fogadott csőszeik és előljáróik által kezeltettek, és magok szabadon használták. Miután tényé bizonyult, hogy 1851-be megkísérelte ugyan az épületfákért taxát vonni, de ettől 1855. évi 3895, 1860. évi 15306 és 6744. számok alatt három közigazgatási hatóságilag nem csak eltiltatott; hanem maga is képzelt jogáról lemondott, miután tényné bizonyult, hogy 1856. év tavaszán mindezen előzmények mellett mégis a felpereseket tulajdon erdeik kezeletétől eltiltotta, idegen erdőcsöszöket és erdőmestereket vitt be a felperesek tulajdonára, — 1874. év aprilis 1-ső napjáig 12532 frt 73 kr. épületfa-taxapénzt erőszakosan felzsarolt és ezen kívül évenként több ezereit a tulajdonosoknak tömlőeztette és több ezer forintokra menő hamis czitumen „kártérítésnek” nevezett pénzüsszegek fizetésére marasztaltatta el; *miután alperes a tanuk és vallomásaik ellen hivatalos felhívás után is semmi észrevételeket nem tett; a tárgyaló aljárásbiró december 22-diki, 1874. évi 2213. szám alatt kiadott ítéletével elmarasztalá alperest „a panasz tárgya birtokterületen találtató erdők használatától magát eltartóztatni, azokból különbség nélkül, az előljárók felvigyázása mellett bármely nemü fa levágását, kiadását és elhasználását minden taxa vagy egyéb illeték nélkül felpereseknek kiszolgáltatni „hagyni;” az indokokba megmagyarázván, kipótolván az ítélet hozó ítélete hiányait, rövidségét e szókba: „alperesi község azon erdőknek további használatától és kezeletétől, nem különben további illeték taxa beszédéstől, pénzbüntetés terhe alatt eltiltandó volt,” és a 12532 frt 73 krt illetőleg ítéletét igazolja az által, hogy „ezen követelés mint járulék ugyan ezen jog alaptól ered.”*

Ezen ítélet ellen idei 47. szám alatt semmiségi panasszal és 70. szám alatt fellebbezéssel élt alperes hatalmas nemzet feleink jogait tipró város.

A semmiségi panasz idei aprilis 30-diki 4017. szám alatt elvetetett, mert a kereset sommás visszahelyezés és az állítólag előbb gyakorolt erdő használatban leendő megvédés iránt lévén indítva, a ptrts. 93,

§. i) pontja és az 1871. évi 53-dik tcz. 87. §. szerint sommás perutra tartozik:“

mert továbbá az egyttal követelt kártérítés csak mint a birtokháborításból folyó mellékkövetelés vétetvén igénybe a sommás bíróság illetékessége elleni kifogásnak erre nézve sem volt hely adandó.“

A fellebbezést a marosvásárhelyi kir. ítélő tábla aprilis 23-diki 2956. számú ítéletével, az első bíróságu ítéletet teljtartalmulag helybenhagyólag látta el.

Most ezen ítéletet s ezzel kapcsolatilag az első bíróságit is támadja meg alperes közönség idei junius 2-diki 819. járásbirósági szám alá beadott és a nagyméltóságu m. kir. Curiához feljuttatott fellebbezésével a melynek okai helytelensége kitetszik a következőkből u. m.

a) ugy 70. valamint 819. számú fellebbezésében fellebbezési okul teszi felperes, *hogy a II. T. K. 3-ik része 30-dik czime és az 1780. évbeli ugynevezett urbarium szerint felperesek erdőt nem birtokolhattak, s hogy minden erdők a földes ur felügyelete alatt kell, hogy álljanak!!! a mint állottak is 1848-ig, illetőleg máig.* Hogy ezen ok semmi jelentőséggel nem bir tanusított fennebb az 1769 évi regulativum punctumok III. szakasza 5-dik pontja a H. T. K. első része 40 és 99-ik czime, az 1780. évi april 5-dik udvari rendelet — alperes által urbariumnak nevezett X. és XI. szakasza, az 1787. évi 4328. számú kir. rendelet, az 1848. évi 4-dik tcz. 4-ik §-sa, az 1850-dik évi jannár 10-diki 3787. számú kormányi rendelet, az 1854. évi junius 21-diki urbéri nyilt parancs 86. §-sa, az 1846/7. évi 5. tvez. 2-dik §-sa, az 1871. évi 53. tvez. 70. §-sa és tanusitják különösen a periratoknál meglévő tanuvallatás, mellyel bizonyított, hogy: *alperes város 1819/20 előtt és azután 1848-ba és ezután is 1856-ig, soha a kérdéselt erdőket nem használta, azokat nem pásatoroltatta, azokra semmi gondot nem fordított; hanem mint községi erdőket felperesek használták, kezelték és értékesítették,* mig nem 1856. év május havába alperes önhatalmulag azokat olfoglalta.

E tények ellenkezőleg alperesi állításal törvényesen községi erdőknek bizonyítják a per tárgyait, igazolják a felperesi keresetet és védik az eddig kapott hasznos két ítéletet és kir. semmitőszéki idézett két határozatot; jogositván és felhatalmazván a nagyméltóságu III-ad bíróságot a tám kitételeiben rövid első bírósági ítéletet, annak szanaszét elvekben kimondott tartalma szerint szabatosabbá tenni és „a használat“ és „kezelet“ ítéleti és indokolási kifejezéseket az ítéletben vonni össze és alperest kötelezni „minden a körül szomszédolt területen és felperes

községek használatában 1848. illetőleg 1856. évig volt erdők használata, pásztoroltatásától és kezelésétől magát eltartóztatni stb. 8 napok alatt a különbeni végrehajtás terhe mellett.“

b) Ugy hasonlólag mindkét felebbezésébe felhozza felhívási indokul az „elévülést“, fel azt, hogy 1848, illetőleg 1856. éven kezdőleg 1874. április 24-dikéig szőlőlag elfoglalt erdőterület és zsarolt pénz visszavételének, sommás visszahelyezési keresettel az 1871. évi LIII. t. cz. 87. §. alapján és a járásbiróság előtt helye nem lehet, ilyesmit e törvény nem jogositott rendelni! ?

Ezen tulajdonságot és a mostani törvényes törvényhozó és kormány tekintélyét nem illően figyelembe vevő indokolás helytelensége felett kimondotta ugyan a nagyméltóságú m. kir. semmitőszék idei április 3-án 4017. számja alatt magas, igazságos és törvényes elutasító határozatát és nem képzelhetem, hogy bíróság egy ártatlan és tudatlan népnek kizsárolását reáfogások csürés és csavarás által igazoltnak engedje, mindazonáltal, hogy a közvélemény is elítélje alperes zabolátlan hatalomra vágyását és nemzet feleink iránt századokon keresztül tanusított mostohaságát, bátorodom a nagyméltóságú bíróság figyelmét az 1850. évi január 10-iki 3787. számú kormányrendeletre, az 1854. évi június 21-iki cs. kir. urbéri nyílt parancs 44., 45., 47. és 86. §§-ra, az 1871. évi LIII. t. cz. 70. és 87. §§-aira felhívni.

Ezekben meg van parancsolva és kötelességévé van téve minden hatóságnak és bíróságnak, hogy az 1848 január 1-ső napi és azután 1871. év deczember 22-dikéig mig az idézett 53. t. cz. kihirdtetett, létezett birtokállapot, a használatot és kezeletet illetőleg, az előbbi használóra nézve közigazgatásilag fenntartandó és oltalmazandó, a tulajdonjogi kérdést illetőleg a peresfelek törvény útjára utasítandók lévén. Se időmulasztás, se egyéb fogásoknak hely nincsen adva, s ha az erőszak elkövetett, *minden részeiben előbbeni állapotba való helyezettésnek kell bekövetkezni*; különben minden rablás és erőszak szentesítettik és pedig akkor, midőn a közigazgatási és bírósági hivataloknak kellene a gyengébbeket oltalomba venni. Zsarolás, rablással elvont haszon és okozott károsítás, mint az előbbeni használatot helyreállító, a per melléktárgya, s az előbbeni használattól elvont vagyon, a józan ész és prts szabályai szerint csak egy perrel kereshető, s valamint a használat el nem évül, ugy nem ennek elrablott részei.

c) Felhozza alperes „földes ur voltát“ is további fellebbezési okul. Hogy ez is legkisebb ilyen okul nem szolgálhat bőven bebizonyítottat fennebb, mert alperesek soha urbéresek nem voltak, fekvők nem robot-

terheltek, — felperesek ép oly szabadok, mint alperesek, egész kötelezettségük a szél- és várőri szolgálatban állott és ennek megszüntével „a fejről fizetett adózás“ stb. törvénytelen fennebb elősorolt teljesítendőök be. Különben a Statusquo-birtok állapot-fenntartását illetőleg a törvény különbséget nem ismer.

d) Fellebbezési okul felhozá alperes, hogy az erdőket ő őrizteti, hogy az adókat fizeti, s hogy a kérdéselt erdők rendezés alatt állanak.

Egyike is ezen állításoknak nem törvényes, nem létezett 1848-ban, az erdőrendezés beszünttetett az 1871. évi 53. t. cz. 82. §-a által, épen a fennebbi törvényes okok miatt, hanem részletesebben bátorkodom ez okok helytelenségét felderíteni még pedig :

a tanuvallatással bebizonyított, hogy 1848-ban sem erdőszöket, sem erdőcsöszöket nem tartott, nem fizetett alperes, hanem 1856-ban állítá fel, a mit megint tiltanak a fennebbi ~~Q~~ pont alatt elősorolt törvények és rendeletek, — adót ha fizet némely helyekről maga okozá, mert bár minden erdők 1850. és 1856-ban a községekre valának, mint tetteleges birtokosok- és tulajdonosokra telekkönyvezve; a nép tudtán kívül több helyeken a birtokivek illető részei kivágattak és az alperesre iratást tanusító rész oda csirizeltetett, és ma már az ily esetek felett a telekkönyvi kiigazítási perek tömegesen vannak folyamatban.

Az épületfáért taxaszedésre az urbéri nyiltparancs 53. §-a nem jogosítja alpereseket, mert az 1871. évi 53. t. cz. 82. §-a minden eddigi urbéri szabályoknak a felperesek peres ügyeire alkalmazását végképen eltiltotta, de tilos alpereseknek e zsarolást eszközölni, mert: a tárgyalási jegyzőkönyvhez mellékelt 1855. évi 1860. évi 3895. és 2808. számú három hatósági jogérvényes határozatok szerint felperesektől „épületfa taxát szedni, felpereseket erdők használatában korlátozni tiltva volt.“

Alperesek ezen országrész lakói, — remélhetni, hogy külön országot soha sem fognak alkotni és épen ezért szoros kötelességük megtartani és követni a törvényes hatóságok határozatait és az országos törvényeket megtartani, különben odajuttatják a többségben lévő más nemzeteket, hogy az állam érdeke ellen birtokukat odahagyják és szülőföldükről ki-költöznek.

e) Fellebbezési indokul hozzák fel még alperesek, hogy a tanuk határozatlanok, hogy a mostani perczimmel száz évekre is visszahatólag birtokfoglalásokat jóvá lehetne tenni.

Ezeknek egyike sem megállható, mert ugyanis :

a tisztelt bíróság a tanuvallatás tanulmányozásánál birói teljes meggyőződést szerzend magának a felől, hogy a tanuk igen is határo-

zottan tudnak és vallanak minden kérdésekre, és igen aprólékosan tudnak mindent; *különben meg kell jegyeznünk, hogy alperes perrendtartásszerűen a tanuvallatásokra észrevételeit megtenni felszólított, a jegyzőkönyv tanusítása szerint határozottan nyilvánítá, „hogy a tanuvallatásra észrevételei nincsenek.”* Törvényes következés tehát, hogy többé ezek ellen semmi kifogást nem érvényesíthet, ha feltéve, de meg nem engedve csekély okai lennének is.

A mi a visszahelyezési időtartamat illeti, arra megjegyezzük csak azt, hogy a fennebb idézett törvény és rendeletek által az 1848. évi birtokállapot fenntartása biztosított; ebből folyólag mindaddig, míg azon törvények és rendeletek állanak, mindaddig míg alperesekhez hasonló foglalkók és a tulajdon szentségét nem respectálók lesznek, különösen az alsóbb néposztálylyal a volt urbéresekkel szemben, az erdőket és más közhasználatu tárgyakat illetőleg és 1848-ig visszahatólag; csakis egyedül trts. 93. §-a i) pontjában előírt és az 1871. évi 53. t. cz. 87. §-ban követendőül rendelt általunk tanusított perlési módozat lesz a czélhoz juttató és az erőszakos jogsértőket rendre utasító, habár költséges és késedelmes, — s mint alperes teszi is, három semmiségi panasz és három fellebbezéssel a bíróságokat és peresfelet zsibbasztva és koldusbothoz juttatva!!

f) Alperes fellebbezési okul hozza fel, saját, a tárgyalás rendén elfogadott tényét a főesküt és miután épen ő maga az egyéb bizonyítékok hiányában nékie a 12,532 frt 70 kr. erőszakosan és törvénytelenül beszedett fátaxa-pénz mennyiségét és beszédését, illetőleg felperes részről felajánlott tagadó főhitet el nem fogadta, hanem minden ellenvetés nyilvánítása nélkül felperesekre visszautasította, most már, mert a Zajzoni, Tatrangi és tán még más községekbeli, a főesküt letenni vállalkozók nem voltak reá beszélhetők és megijeszthetők biztosítani alperes embezeit a főeskü letétele előli visszavonulásra; üdvösnek látná alperes szokott három százados zsaroló és harezoló modorát tovább folytatva, a bíróságokat tévutra vezetni és még egy tárgyalást eszközölni, mely ellen megint három semmiségi panaszszal élhessen és több éveken keresztül szerencsétlen felpereseket mindennapi kenyerektől fosztogathassa. Reméljük azonban felperesek, hogy amidőn alperes város naplói és számadásai elrejtve tartatnak, a midőn két közönségnek kizsarolt 5—6000 taxát erőszak következtében befizetett tagjai mind meg nem eskethetők, hanem minden községekből a főbbek és jegyzéseket vezetők a visszatolt erősítő főhitet elfogadok és azután reábeszélésekkel is tévutra vezethetők nem voltak; az illetékes bíróság a gonosz szándékot átlátva a trts. 230.

és 232. §§. értelmében a felperesek által elfogadott föeskü letételére a kijelölteket elengedő- és a fennforgó körülmények közt egyedüli bizonyítéknak itéli.

g) Fellebbezési indokul hozatik fel, és jelen esetben hamisan félremagyaráztatik a nagyméltóságu m. kir. Curiának Csere Sámuel ügyében 1874. július 14-én 5873. sz. alatt kimondott ítélete. Előre bocsátva, hogy mi erdélyi részi birtokosok nem analogia, hanem törvény alapján kell, hogy ítéletet kapjunk, határozottan tagadjuk, hogy alperes által felhozott ítélet jelen esetre alkalmazható lenne, mert: egyfelől a Csere Sámuel ügye „birtokháborítási“, — egyes magántulajdon földrésztlet használata feletti kérdés és nem az 1871. évi 53-ik t.-cz. 87. §-ának, a 70-ik §. szerinti 1848. évi *birtokhasználatnak ideiglenes fenntartását tárgyzó*, — mert másfelől a kir. Curia a Csere Sámuel-féle esetben nem az 1869. évi birtoklást miut olyant védte, hanem az 1848. évben már létezett 40 éves használatot. Sajnálni lehet, hogy egy oly intelligens közönség, mint Brassó városa, melyben az egész tanács, minden szász nemzetiségű kisebb és nagyobb rangu hivatalnokok, kevés kivétellel érdeklődve informálnak, ezéduláznak — alperesek, papirosra teszik a mivel világ — és maga a kir. Curiával is el kívánja hitetni, hogy a tetteges és jeleni használatot, birtoklást vette oltalma alá; hiszen ha ezen esztelen alperesi állítás állana, akkor birtokháborítási esetek nem lennének, erőszak és ököljog gazdagitanának, — a rabló és lótolvaj gazdagodnék, és a jóhiszemű követelő, ha tömlöczre nem is kerülne, de mindenesetre koldulni járna kirablójához; ilyen állapotra és igazság kiszolgáltatás alá — biztos lehet alperes — sohase fogunk jutni, és ha sikerült is sok részben az 1700-ik éven kezdve — e tudományt felperesek ellenébe idelent érvényesíteni, ma már más bírójárása van, — az igazságot és tulajdon szentségét hamis okoskodásokkal kijátszodni többé nem lehet.

h) Fellebbezési okul hozatik fel továbbá, hogy az épület-fataxát az 1780. évi ugynevezett urbariunban alapuló „karácsonfa“ helyettesítőül vették foganatba, mint szolgálmat az erdő használatért. Mellőzve itt azon törvények intézkedését, hogy azon ténykörülményeket, melyek a tárgyalás rendén elő nem fordultak, a fellebbezésben felhozni nem szabad — felvilágosításul felhozzuk a következő körülményeket: a főpernél, mely a brassói kir. törvényszék levéltárában hever, azon két kérelmeknél, melyek 1870. év novemberében és 1871. május havában a m. kir. igazságügyministerhez és képvisel őházhoz beadattak — mellékelve vannak az 1786. évi 822. számú és 1819/20 évi urbéri összeírások, ennek elsője

első kérdésére tett feleletben bizonyított, hogy az 1780. évi urbarium szerinti szolgálat és szorítani kísérelt birtokhasználat, — a mint jelen is bizonyítja, soha életbe léptetve nem volt; utóbbi azt tanúsítja, hogy a karácsonfa az urbéri erőszakolt tartozások közé soroztatott. A mint jogtalanul alperes a 2 frt 16 kr. regia-taxát urbéileg kárpótoltatta, tett szett volna előbbihez hasonló törvénytelenül a karácsonfát is kárpótoltatni.

Különben fennebb megjegyzők, s itt megint elé kell hoznunk:

hogy a létező a „statusquot“ biztosító törvények és az 1855., 1860. évi 3895. és 6744-ik számú jogérvényes határozatok ellenére, alperesnek szabad nem volt a karácsonfa huzását, épületfa taxa zsarolásra változtatni által, s ha, a mint megtörtént áll a tény, az ennek tudomására jutó bíróságok és más hatóságok kötelessége az elnyomott felpereseket és jogaikat oltalom alá venni és alperes erőszakoskodásait illő büntetés kíséretében, az eszközül szolgált hivatalok megfenyítése mellett azonnal beszüntetni. Most már értjük miért, hogy akkor midőn alperes 1861. évben a 7 most felperes közönség ellen erdő rendezési, minden most pertárgya erdőket magában foglaló keresetekkel lépett fel és ezek által legalább is a „birtok közösséget“ tényleg elismerte, mégis az 1856. év folytán erőszakosan elfoglalt erdőkben a tüzelésre fátvágó tulajdonosokat évenként nemcsak ezerével tömlőczöztetni és évenként több 1000 frtkat kártérítés czime alatt a tulajdonosoktól incassáltatott; —

Hanem a midőn a btk. 171., 172. és 173. §§. a közös vagyion használóira nem alkalmazható, a midőn az erdőtörvény 8., 9., 10. és 12. §§-ok szabályai szerint, alperes az erdő használatot nem szabályozta hanem erőszakosan csak betolakodott, még pedig 1856. év elején és csak pénzbeszedés végett, mert az erdők ma már szinte mind elpusztulvák, a midőn senki magának igazságot nem szolgáltatathat és jövedelmeket önkényü huza-vonával nem teremthet: határozottan kimondjuk, hogy valamint az épületfa taxaszedés vagy a hivatalos uton eszközölt tömlőczözés, megkoldosító törvénytelen kártérítés minden törvényességet nélkülöz, és nemcsak azonnal betiltandó, hanem a btk. tizedik fejezete alá tartozó esetet képezvén, a kormány és bíróságok figyelmét mindenek felett kiérdemli.

i) Felebbezési okul hozza fel alperes, hogy őrizteti az erdőket, az erdőgazdaságot felügyelteti, használati táblákat mutat ki és a felügyelő erdészeti személyzetet fizeti. A leghallatlanabb ámitás az első három ok, mert ugyanis: méltóztassék bárkinek megnézni az idei május 31. napján kezdőleg junius 6-áig, minden egyes darab erdőkről felvett végrehaj-

tási hivatalos jegyzőkönyvet, — beirjuk alább egész terjedelmében, egy szakértő és brassói lakos, inkább alperesekhez tartozó főerdész leletjét — Gutachten — junius 6-án keltezve, a kit szakértő szemlelőül felhasználunk. Ezen okmányok és a helyszíne bizonyítják, hogy a szinte kétszázezer holdat meghaladó földterületen — három darab közvetlen községi felügyelet alatt lévő erdőn kívül, minden mások, az erdőtörvény a legparasztabb erdőgazdaság szabályaival szembe ütközőleg vannak kezelve, vagyis jobban mondva: erőszakosan és célzatosan pusztításuk elnézve, sőt eszközölve.

Ugyanis minden erdő, különbség nélkül az épülettáktól ki van számlálva, nincs 10 hold erdő terület, a hol szálalás, ritkítás ne történt volna még pedig 1—2, 3 láb magasságu tuskók hátrahagyásával, táblákra való felosztásról, sarjazás, erdőnevelés- vagy rendszeres favágásról szó sincs sehol; több száz és több helyt ezer holdakat is meghaladó erdőterületek vágás alá vannak véve tízedeke óta, hanem itt már félelem és szégyen lepi el a gondolkodó hazafit, különösen az Oláhországból hazánkban legnagyobb közlekedési utul beszolgáló tömösi vámszorossal szemben levő Horvátka és Bánya nevű nagy terjedelmű földterületen; bizonyosan a mivel világot utazói legalább is e terület megpillantására azt gondolják, hogy országunkban a tudatlanság és erdőpusztításbani culminatio a főerény.

Az egész erdőterületen a célzatos rossz erdőgazdálkodás, a mindennek feletti jelesség, hanem az előbb nevezett két helyen már a több éveken keresztüli vágás nemcsak tízeden keresztül folytatattatik *alólról kezdve felfelé* és 2—3 láb magasságu tuskók hátrahagyásával, hanem szekerek, igavonó és csorda marhák, juhok stb. legelik, időszakra való tekintet nélkül; a magas, sziklás, nagykiterjedésű volt erdőterületet több ezer holdon vetés vagy ültetés nélkül soha se lesz fa és használható erdőterület. Egy általában a legsiralmasabb gazdálkodás és alperes város, mint foglalásképesített használója a legelő kopasz havasoknak, minden évben ezeket juhos gazdáknak hasznobérbe adván — ezerei a, juhoknak különbség nélkül a tar- vagy szállaló vágásokat naponta legeltetik, — utánövés, sarjazás vagy másnemű erdőnevelés és erdőgazdaság életbe lépéséről szó sincs.

Bizonyítékul és mutatványul beirjuk szószerint a fennebb érdekelt szakértői és bizonyosan nem felpereseket pártoló, de csekély részben a pusztítást tanusító főerdész leletjét e tartalomban:

„Gutachten über die vom Gefertigten in dem Zeitraume vom

31. Mai bis 5. Juni 1875 in Augenschein genommenen Theile des Siebendorfer Waldgebiethes.

1. Die am Nagy-Tarrang liegenden Waldtheile repräsentiren das Bild einer traurigen Forstwirtschaft; denn

a) Was die Holzschläge Thezla, Babarunka, Pajor, Kisak und Roska anbelangt, ist nach keinem richtigen Systeme die Holzfällung durchgeführt worden; bloss die Stämme, welche Scheitholz gaben, sind herausgenommen worden und wenn eine ordentliche und strenge Handhabung der Aufsicht vorhanden gewesen wäre, so hätte in Thezla der jetzige Zustand nicht stattfinden können; denn will man jetzt die alten Mutterbäume ausstechen, welcher Schaden wird dem nachgewachsenen jungen Bäumchen (Nachwuchs) geschehen. Es scheint, dass überhaupt während der Fällungszeit kein Fortsorgen sich im Holzschlage zur Aufsicht befand, denn diess bezeugen schon die langen (4, 5, 6-igen) Stöcke der abgehäuten Stämme, welche in grosser Menge vorkommen! Der Entschuldigungsgrund des zu hohen Schnees kann hier in dem Gebirgsreiwere nicht Platz greifen, weil die Fällung nicht zu dieser Zeit gewöhnlich geschieht. Dass jedoch trotzdem Thezla, Babarunka einen ausgezeichneten Waldboden haben, und sich daselbst eine grosse Menge von frischen Buchenpflanzen befindet, diese letzteren nicht aufkommen können, trägt *die Schafweide, welche gegen das Forstgesetz dem Weidegebirgspächter gestattet wird* — Schuld. Das findet in der jetzigen Zeit, wo noch das Gras im Gebirge (kahle Weide) sehr klein ist, nicht hinreichendes Futter, und so fällt es über den jungen, wohl-schmeckenden Buchenunterwuchs. Ich habe auch bemerkt, dass im Thezla gegen den Zaizoner Hotter sehr viel Holz liegt, und aberauch noch viel schlagbares Holz steht, und dass es aus forstlichen Rücksichten gebothen wäre, solches herauszubringen. Auch bemerkte ich einige Prävaricationen weiter unten gegen Pelés.

Das Bauholz wird leider, weil ein grosser Mangel daran ist, aus allen Theilen, wo es vorkommt, unbarmherzig herausgenommen, so dass ausser dem Waldtheile Fonyes kein Ort vorkommt, wo jetzt ein schlagbares, zu stärkerem Bauholze taugliches, weiches Stammholz vorkommen dürfte.

Die Radungen belangend, habe ich hie und da bemerkt, dass Bäume durch Ringeln und Anbrennen vorbereitet sind, um später abgehaut zu werden.

Bei der Untersuchung der Fällung des Deputatholzes für das Forstpersonale in dem Waldtheile Botrimpláj (an Hidegvölgy angren-

zend) habe ich das Resultat erhalten, dass bei 95 abgezählten Stämme, aus denen 16 Klafter Holz erzeugt worden sind, 57 Stück eine sehr geringe Stärkedimension hatten, und dass auch hier keine Forstaufsicht obwaltete, denn ich fand viele unbestempelte Stämme, welches darauf hindeutet, dass die Stempelung erst nach geschener Fällung erfolgte, welches umgekehrt hätte ausgeführt werden sollen.

2. Die im Tömöser Thale liegenden Waldungen des Siebendörfer Hottersgebiethes betreffend, kann ich nach der jetzt gemachten Wahrnehmung dieselben Übelstände hervorheben, welche sich im Punkte 1. ergeben haben. — *Es kann dort keine ordentliche Forstaufsicht gewesen sein, denn sonst konnte die Fällung ausgebreitet in allen Theilen vom Killer bis Bányá nicht geschehen sein.* Die unten liegenden Theile sind mit wenigen Ausnahmen ausgeschmelt, und wenn wir Horvátka und Bányá nehmen, so ist dies leider ein trauriges Zeichen einer schlechten Forstwirthschaft, denn um aus diesen 2 Theilen wieder Wald zu erziehen, muss ausser jeder Entfernung der Viehweide eine künstliche Cultur (Ansaat) vorgenommen werden.

Was den Száraz-Tömös anbelangt, so finde ich, dass in diesem Waldtheile, welcher einen conservirten Wald-Complot bildet, sehr stark in Erlenholze prävarizirt wird. Tannen und Buchenprävaricationen kommen seltener vor. Sehr viel Holz verschiedener Gattung wurde durch die verschiedenen Versuche des Stranges für die Eisenbahn herausgefällt und das meiste liegt zerstreut herum; ich habe auch bemerkt, dass Tannenstämme bereits zu Bauholz ausgearbeitet worden sind.

Die Wiesen am Szuszáy und Csaplya werden, wie dies ersichtlich ist, jährlich dadurch vergrössert, dass man die an den Wald angrenzenden Bäume jetzt ringelt oder anbrennt, um sie später als trockenes Holz herauszunehmen; schliesslich bemerkte ich, dass weiter unten im Tömöser Thale in einem verbotenen Theile Tiszás auch eine Plenterung stattgefunden hat. *Überhaupt zeigt dieser ganze Theil eine sehr missliche Wirthschaft, die nur durch nicht gehörige Aufsicht entstanden sein muss.*“

Ezen okmány és minden mások elegendő bizonyítékul szolgálnak arra, hogy alperes felperesek romlását kívánta, az erdöket nem őriztette, nem gazdálkodott, táblákat nem jelelt ki, erdőgazdaságot nem ért, és a felperes 27,000 személyt ezen 18 évi hirhedt gazdálkodásával oda kívánta juttatni, hogy: 4100 hold havasi szántója terményéből meg nem élhetve, 600 éve folytonos haszonhajtó állapotban tartott — egyedüli élés kamarája; az erdőkből kifogyva, részint maga, részint mások által

kipusztítatva, költözzenek el a vidékről, vagy pedig, mint koldusok rendeltetésök és nemzeti jellegükkel szemben — engedelmes szolgálk legyenek.

Az idézett felebbezési okok alpereseknek nem használnak, hanem kormányt s minden bíróságokat figyelmessé kell, hogy tegyenek, a csak előre való számításból megengedett és elnézett, sőt talán inkább elősegített és saját érdekében pénz és jövedelem gyűjtésre kiaknázott erdőpusztításra. Az ilyen gazdalkodás és az ilyen erdőpusztítást elnéző erdőszeti személyzet rendes államban nem szokott évi fizetésben, hanem hogy tovább ne árthasson és tendenciozus célzatokra eszközül ne legyen, hivatal képtelenné és bünfegyenczek élelmi rendszerére szokott szoríttatni. A mely peres társ pedig ilyen intézménnyel dicsekedik, arra az államnak kötelessége nemcsak kártérítési kötelezettséget rakni, hanem korlátozni a jövőre nézve is, hogy a népek ezreit élet fennállhatási és állam kötelezettségi teljesítésekre képtelenné tovább ne tegyék.

Ezek valának a felperes alázatos ellenészrevételek a 70. és 819. számú felebbezésekre, bizton remélik felperesek, hogy a midőn ~~fele-~~ alperesi felebbezési okok törvénytelenység, helytelenység és költött voltak miatt figyelemre nem méltatnak; ezen inkább közigazgatási, mint szorosan perrendtartási ügy, természete sürgős volta, igazságos és méltányos állásánál fogva, az eredeti keresetlevél és a gazdálkodási viszonyoknak megfelelőleg III-ad bíróságilag is úgy fog elhatároztatni: hogy felperesek az 1871. évi LIII. t. cz. 70. és 87. §-ainak megfelelőleg a keresetlevélben körül szomszédolt földterületen találtató minden erdők használatába, az erdő törvények szerinti kezelete, gazdálkodása és őrizetére, úgy a mint 1848, illetőleg 1856 elejéig minden alperesi befolyás és huza-vonák nélkül használá — vissza fog helyezettetni és alperes köteleztetik egyszersmind nemcsak a perköltségeket megfizetni, hanem az 1856. év május haván kezdőleg egészen 1874. év április 1-ső napjáig törvénytelenül épületfa-taxa czim alatt beszedett és eltartóztatott hasznokat 12,532 frt 73 krban megtéríteni.

II.

Bácsfalu és Türkös közönségeknek sommás visszahelyezési az 1871-beli LIII. t. cz. 87. §-a utmutatása szerint 1873. év augusztus havában megkezdett perében a Hosszufalusi kir. járásbíróságnak 1864. évi 1600. számú ítélete ellen alperes város 1875. év január 25-én 86. szám alá semmiségi panaszt és 87. szám alá felebbezést adott be, me-

lyek ötöt semmi általa várt eredményhez nem juttatá, az első bírósági ítéletet helybenhagyó kir. ítélőtáblai 2957. számú ítélet ellen is a harmad bírósághoz intézve felebbezést, kapcsolatosan mind háromra bátrak vagyunk felvilágosító észrevételeinket egyszerre megteni a következőkben :

1. A semmiségi panasz a nagyméltóságu m. kir. Curianak idei aprilis 3-iki 4018. számja alatt elvettetett, mert: a sommás perut, s illetve a sommás bíróság illetékessége elleni kifogás a 297. §-nak sem 2-ik, sem 3-ik pontja alá nem vonható, következőleg miután a tárgyaláskor a prts. 97. §. szerinti időben meg nem tétetett, a jelen semmiségi panaszban elkéssetten hozatik fel, „egyébként is a kifogás alaptalan, mivel a kereset sommás visszahelyezés, s az előbb gyakorolt erdő használat fenntartása iránt lévén inditva, a kártérítés pedig a birtokháborításból kifolyó mellékkövetelésként vétetvén igénybe, a trts. 93. §. i) pontja, s az 1871. évi LIII. t. cz. 87. §-a szerint a sommás bíróság eljárni illetékes“, ezek a Curia határozata szavai.

További vitatás tárgya — e kérdés és a per ezime nem lehet.

2. Felebbezési indokul felhossa alperes, hogy felperesek megyei földön fekszenek, és mint ilyenek, mint urbéresek biratván általa a H. T. K. 3-ik része 30-ik ezime és az Apr. Const. 3. r. 82. ezime szerint felperesek erdőket nem birhatnak.“

Hogy felperesek soha megyei urbéresnek nevezhető földhöz nem tartoztak, hogy urbéresek nem voltak — bebizonyítok ezen értekezés első és második lapján előadott okmányokkal, melyek eredetileg és hiteles másolatban a már többször felhozott 1870 és 1871. évek folytán az igazságügyministerium és képviselőházhoz beadott kérelmeink és előterjesztéseinkhez mellékelvék, egyedül ezen értekezés elején 3 pont alatt felhozott királyi diploma elég bizonyíték arra, hogy alperes hamiságát feltüntesse, különben ha alperesnek kedve telik, alig ha még könnyebben be nem bizonyítható, hogy ő lehetett vala jobbágy inkább, mint felperesek.

Ezen felvilágosító pontok folyamán, különösen ennek első 5. folyó száma alatt birói meggyőződésileg tanusított, hogy felperesekre soha az alperes által felhasználni kívánt törvények alkalmazva nem voltak, sőt éppen ezekkel ellenkezőleg az I. szám alatt bonczkés alá vett 70 és 819. járásbirósági számok alatti alázatos felvilágosító jegyzeteinknél ; 8 századon keresztül vonuló törvényeink és gyakorlat által szentesített szokásaink és királyi rendeletekkel bizonyított, hogy felperesek feltéve de meg nem engedve — urbéres községek is lettek volna épen „községi

szabad általok, 1856. év májusáig 664 keresztül szabadon használt minden erőszakolt földes uri befolyástól ment erdőket és legelőket birtak."

Ezen erdőket foglalta el alperes 1856. május havában erőszakosan, ezen erdőknek 1848, illetőleg 1856. évi használati állapota statusquo állítandó most vissza az 1871. évi 53-ik t. cz. 86. §. szerint és védendő ezen törvényezikk 70. §. szerint az 1848. évi birtokos és használó. —

3. Itt is, mint az előbbi fellebbezésekben fellebbezési indokul hozatik fel a karácsonfának adása vonómarha után, és az allodialis erdőknek erdőszők általi gazdálkodása és őrzése.

Ezen indokokra fennebb terjedelmesen megtettük alázatos felvilágosításainkat, hogy mennyire nem igazak és reáfogások a fellebbezési okok, eléggé bizonyíták az általunk illető helyt felhozott törvények és okmányok, itt még csak azon alázatos kérésünk van: hogy méltóztassék a nagyméltósagu III-ad bíróság az ezen perügy tárgyalásával kapcsolatosan az 1873-dik év augusztus 25-ik napján kezdőleg a helyszínéni bírói szemlével összeköttetésben keresztülvitt 14 éltes, és *épen részint alperesi tanúk, egyhangu vallomását* magas figyelmű tárgyává tenni, ezek által bebizonyítottan áll, hogy alperes a per tárgyait és az egész Hétfalusi erdőterületet 1848-ig illetőleg 1856-ig sem maga, szegődményessei, sem küldöttei és haszonbérlei által soha se használtatta, soha azokban erdőgazdaságot nem üzött, azokból hasznokat nem vont, nem őriztette, sőt maga május 26-án tett védelmében beismeri, „hogy minden időben az erdőcsőszöket felperes községek fizették.“

Ezen tanuvallatás az 1871. évi 53. t. cz. 70. §-sa az urbéri nyiltparancs 40., 45., 47. és 86. és az 1848. évi 4. t. cz. 4 §-ával az 1846/7. évi 5. t. cz. 2. §-ával és az 1812. évi 34. t. cz. 2-ik pontjával, valamint az 1769. évi „regulativum punctumok“ III. szakasza 5. pontja végtétélével egyhangulag tanusítják, hogy mint községi erdők minden időben felperesek és elődeik által pásztoroltattak, rendezettek és alperes minden beelgyedésétől menten használtattak.

Ok nélkül nevezi alperes allodialisoknak az erdőket, az erdélyi nemes birtokos nem úgy kezelte és használta állítólagos allodialis erdőit, a mint alperes nem használata be van általunk bizonyítva.

4. E fellebbezésekben is okul felhozatik az őriztetés és az urbéri nyiltparancs általi jogositottság az erdőfoglalás és az erdőhasználatra. Épen csak most világosítok fel az 1856. éven kezdőleg erőszakosan foganatosított erdőőrzést, fennebbi pont alatt felfejtök pusztító eredményét, a 18 éves alperesi gazdálkodásnak; itt csak annyit jegyzünk meg még, mint fennebb is tevők, hogy az 1855. és 1860. évi 3895. és 6744. számú

határozatok és maga az urbéri nyiltparancs is, ha mindjárt törvényes földes ur lett volna alperes, azon erdők használatára, illetőleg rendszeretlen pusztítására, melyeket 1848-ig nem használt, nem kezelte, jövedelmeit nem vonta sem használati-, sem kezelési-, annival kevésbé kereskedési czikkül használati jogot nem engednek; s ha a törvényekkel szemben a tényleges birtokost és használót sérté alperes, most már el kell tünnie felpereseknek teljes használatba és kezeletbe visszahelyezését, s ha tulajdon jogait sértve érzi, de tanusítani is képes ezeket, épen az őtet most sujtoló 1871. évi 53. t. cz. 87. §-sa jogositja fel foganasítani, bebizonyítani rendes per útján. —

5. Itt is, valamint előbbi fellebbezéseinél fellebbezési okul hozzá fel alperes azt, hogy reá nézve a törvény köteles a máii birtokállapotot statusquot védeni, hogy ezen mostani birtokállapot mindaddig fenntartandó, mig folyamatban lévő rendezési perek bevégeztetnek. Nem fárasztjuk a nagyméltóságu felső bíróság figyelmét e részbeni alázatos felvilágosításainkkal, hanem mély tisztelettel utalunk fennebb g) pont alatt hasonló fellebbezési okra tett érveléseinkre.

6. Az adózást, a pertárgyainak alperesre lett telekkönyvvezetését és az erdők használatát illetőleg e fellebbezési a). b) és c) pontokra, hódoló tisztelettel utalunk fennebbi észrevételeink i) pontjára; c) pontra csak annyit jegyzünk meg, hogy a törvények és fennebb felhozott rendeletek szerint, ha alperes szabályszerű és törvényes földes ur is volna, ha a per tárgyát nem használta a mint ez be is van bizonyítva, bizonyosan azokból soha részt nem fog kapni.

7. A fellebbezési azon további indokra, hogy sommás visszahelyezési perrel nem, hanem tulajdoni keresettel lesz vala e kérdés eldöntendő. feleletül mély alázattal utalunk ezen felvilágosító jegyzeteink II. szakasza 1. pontja alatt tett alázatos idézetünkre, a nagyméltóságu m. kir. semmitőszék idei április 3-iki 4018. számú kegyelmes határozatával igazolta fellépésünket, és igazolta az eddigi törvényes és igazságos két alsóbb bírósági egyhangu ítéleteket, ezen eljárást a zsarolás és erőszak ellen az 1871. évi 53. t. cz. 87. §-sa rendelte el.

8. Végtére felhozza még alperes fellebbezési indokul azt, hogy mint 1848-ig az erdőket használó jogositott volt 1870. év tolytán haszonbérloinek 200 hosszú öl tűzifát a pertárgya erdőkből, még pedig *fenyőfából* kivágnatni.

Merőben igaztalan mindkét indok, mert ugyanis: a tárgyalásnál meglévő augusztus 25-én kezdődött tanuvallatás tanusítja, hogy az 1870-ik évig alperes, valamint bérloii, ugy más szegődményesei soha a kérdéselt

erdőket semminémi tekintetben nem használták; azokban ölfákat nem vágattak, azokból semminémü hasznot nem vontak.

Irt évben is nem a haszonbérlok vágatták, hanem az 1856-ban erőszakosan betolt erdősz vágatta le a legbecsesebb épület fenyőfákat, alperes számára pénzt szerezni adta el a haszonbérloknak, a ki nem Türkösön, a hol lakik használta el, hanem Brassóban apró részletekben árultatta el.

Különben további felvilágosításul megjegyezzük még, hogy alperes felperesek és a más öt közönségben nemesi Curiákkal nem bir, a mely telkeket és koresma házakat használ, jelenleg azok mind a VII faluk polgáraitól vásároltak, vagy pedig foglaltak, mint a malmok és legelők, kopasz havasak, a melyek után törvényeink és gyakorlat szerint alperest csak birtokterület utáni erdő használat és nem nemes- földes uri részese-dés illetheti.

Fennebbi alázatos észrevételeink után, hive, hogy alperes fellebbezési okai részletenként teljes mesztelenségükben, mint alap nélküliek vannak bizonyítva és következőleg jelentőség nélküliek, őszinte odaadással hisszük, hogy a fellebbezés egyike is tekintetbe nem vehető.

De épen ezért miután az első bírósági ítélet rövidsége miatt tán végrehajthatási jogunkat és ezután használhatási, pásztoroltathatási és egyáltalában kezelhetési törvényes képesitetségünket kockáztathatná, alázatosan kérjük, hogy a nagyméltóságu elintéző harmad bíróság teljesen kiegészítve és minden részben végrehajtásra képesítettnek méltóztassék — e perügyben is ítéletet hozni és kiadni.

III.

Miután a mostani országos szűk termés és pénzetlen viszonyok mellett a felperes 27,000 lelket meghaladó nép évenként saját tulajdon erdőiből, saját tulajdon építkezései és kereskedésre is szükséges századokon keresztül hasznosított épületfáért évenként legalább is 2000 forintokat, a saját tüzelés és megint kereskedés érdekében tűzifának, készített ölfákért, nagyrészből megint kártérítés czimén nemesak több 1000 forintokat kellett fizetni, hanem azonkívül 5—600-an tömlőczöttetek évenként, mint erdőtolvajok, erdő-praevaricatosok kötelességünk vala két egyhangu ítélet nyomán a trts. 345. §-sa a) és b) pontja alapján végrehajtásért folyamodni, és mig a harmadbírósághoz jutna alperesi huzcoló második fellebbezés és ott elláttathatnék, megmenteni a népet a tömlőczősések és saját vagyonának, egyedüli mindennapi kenyerét kiszol-

gáltató erdőterményeinek véres verejtékkel és kézi munkával szerzett filléreivel, s gyalázatos tömlőczözéssel megvásárolásától.

Mindkét perügyben beadtuk felszerelt végrehajtási kéréseinket május 28-án, és a pártokon és magán érdeken felül emelkedett csak az igazságot és méltányosságot szembe előtt hordó kir. aljárásbíró a *törvények és az ítéletek szellemének megfelelőleg* május 29-én kiadá a végrehajtási határozatokat, május 31-én megkezdődött a végrehajtás és felpereseknek az erdőkben és azoknak a községi képviselőlet és előljáróik felvigyázása melletti 1848-ig illetőleg 1856. évig örök időktől fogva gyakorolt használatbani visszahelyezése.

Junius 6-án bevégeztetett a végrehajtás és a községek, a nép látva a veszélyt és pusztításokat, látva nagy terjedelmű erdőinek egyedüli éléskamarájának és vagyonának már-már végpusztulásra jutását, községenként 5—6 tagból álló erdőbizottmányokat külön 2 erdészt és 7 erdőpásztort állított föl; mindenki erdőőr lett s eltökélék egyedüli ősvagyonukat úgy használni és nevelni, hogy valamint 1856. évig 6½ százzadon keresztül egyedül fenntartójuk, testi és szellemi eledelüket kiszolgáltató alap vala, úgy az ezutánani becsületes és czélszerű gondozással, a 18 éves alperesi gonosz gazdálkodást kiépülve, örök időkre anyagi és szellemi szükségük fedezésére szükséges jövedelmeket kiszolgálhatóvá megint válhassanak.

Reményünk vala, hogy alperesek már-már belátva a törvény és igazság ezutánra elnyomhatatlan voltukat — nem fog többé zaklatni, hanem csalódtunk.

A törvények és gyakorlati végrehajtási végzéseket 817. és 816-ik számok alatt semmiségi panaszokkal támadá meg.

Bátrak vagyunk mindkettő alaptalanságát, illetőleg alázatos felvilágosításainkat a következőkben megtenni, még pedig e munkálat I. száma kezdetén 1351—1874. évi szám alatti, a törvénytelenül szedett épületfa-taxa beszüntetését és az egész erdőterület használatába minket visszahelyező 795. számú végrehajtási végzés ellen intéztetett, illetőleg :

a) idézett számú semmiségi panaszban megtámadja alperes a végrehajtási végzést azon okon, hogy tulterjeszkedett volna az első bírósági 2213. számú ítélet tartalmán és elfogadta a 795. számú végrehajtási végzésnek a két egyhangú ítélettel meg nem egyező kérését állítván: miszerint alperes csak az erdők használatától — bármelynemű épületfa vágása, kiadása és elhasználásától lenne eltiltva és kötelezve „minden taxa vagy egyéb illetékek nélkül felperes községeknek mindazokat kiszolgáltatni.“ —

Erősítvén továbbá azt, hogy említett ítélet szerint csak azon esetben jogosítottak felperesek — és akkor is csak az ítéleti 500 frt büntetés felvételére, végrehajtást kárni, a midőn alperes fennebbi kötelezettségét nem teljesítendi.“

A ki a törvények szellemét, ez ügybeni kereset és végrehajtási iratokat, meg a használatnak az életben, a gyakorlatban és a természetben mellőzhetetlen jelenségét, következményeit és szükségzeit nem ismeri, nem fontolja meg azt, hogy mit jelent egy 400 éven keresztül konok perlekedő, és minden jogoktól megfosztani törekedő peres-társtól naponta tulajdona, napi szükségzeit fedező vagyona használhatását kérni, koldulni és naponta egy darab fa levágatásért Brassóba — a drága időt vesztgetve — befáradni, annak nemcsak jogosnak, hanem még hasznosnak is látszik alperesi gonosz célzatu semmiségi ok, — mert alperes marad őrző és gazda, meg pedig ön zsebében —.

Hanem miután csürés-csavarásban, üldözésében kifáradhatatlan, különböző személy és vagyoni tekintetben nálunknál sokkal hatalmasabb és gazdagabb ellenféllel van bajunk, miután be kell vallanunk, hogy a száraz §. és a törvény szellemét felfogni nem akaró laicus ember, s tán bírósági tag előtt is az első bírósági 2213. számú ítélet rövid kifejezései és ezeket is az indokokban kiszélesítő és megmagyarázó tételei miatt az ügy és gyakorlati jogi kérdés végrehajtás általi foganatosításában talán kételyt támasztó és kétes eredményü lehet, kénytelenek vagyunk bővebben alperosi semmiségi sophismát bonczkés alá venni. —

Ezen ügybeni 1351|874. évbéli szám alatti keresetünk zárkérése a következő:

„Brassó város közönsége köteles a fennebb elősorolt 7. felperes község határán — szomszédolt földterületen találtató és fekvő minden erdők használatától magát eltartóztatni, köteles a felperes községek és egyes lakosai számára körülszomszédolt földterületén találtató erdőkből külömbség nélkül, a községi előjárók felvigyázása mellett, csak ingyen és minden taxa-fizetés nélkül, az 1848., illetőleg 1856. évig százados gyakorlat szerint minden bármelynemü épületfa levágását, kiadását és használatát pénz- és minden fizetések és teljesítések bevétele és bevétele nélkül elnézni, kiszolgáltatni „*hagyni*.“ köteles az 1848, illetőleg 1856. évig ős-régi birtoklási használatot gyakorlatban megtartani, a különbeni minden egyes megsértésénél említett birtoklásnak 500 frt pénzbüntetésnek végrehajtás utjáni felvétele mellett, s köteles végtére a törvénytelenül felvett épületfa-taxa pénzeket 12.532 frt 73 kr. összegben ezek-

nek 6% kamatait és a perköltségeket megfizetni, mindeniket 8 napok alatt, különbeni végrehajtás terhe mellett.“

A tárgyalások, ehhez mellékelt okmányok és tanuvallatások teljesen igazolták kérésünk törvényességét, — sokoldalúságát igazolja a trts. 66. §-a és azon nyomasztó állapot, melyet tűrünk és hordozunk Brassóhoz adnectáltatásuuk 1500 éve óta, a mely kényszerit is ügyeinkben minden egyes aprólékos meglevő és megtörténhető kérdésekre kiterjeszkedni. — Csekélységünk hiresztelése, rendeltetésünk számba nem vétele és alperesnek koldusságunkkal szemben számtalan hatalmi eszközei a mint 1625. éven kezdőleg Bethlen Gábor fejedelmet és akárhányszor az Erdélyrészi hatóságokat különböző szín alatt tévutra vezették; törvényeket, történelmet és közokmányokat meghazudtolának, a törvény- és igazság előtti egyenlőség, jogosság és méltányosság e korszakában is napfénynél tisztább és jogosságban fölül nem multható adataink mellett is ügyünket elveszni nem engedhetjük.

A tárgyaló és ítélő első bíró 2213. számú ítéletében kimondá: „alperes Brassó városa közönsége feltétlenül köteles egyfelől a Tömös vize, az Oláhországi határszél s Bodzai szoros, másfelől Bodola, Prasmár és Hermán községek és Brassó városa határaik által szomszédolt felperes Batosfalu, Türkös, Csernátfalu, Hosszufalu, Tatrang, Zaizon, Pürkerecz határain stb. területü erdők használatától magát eltartóztatni, azokból különbség nélkül, a községi előljárók felvigyázása mellett, — bármely nevü épületfa vágását, kiadását és elhasználását minden taxa, vagy egyéb illetékek nélkül felperes községeknek kiszolgáltatni — különbeni 500 frt büntetés terhe alatt. Az ezen fennelősorolt erdőkből felperesektől beszédett 12.532 frt 73 kr. taxát és annak a kereset beadásától azaz 1874. augusztus 19-től, a kifizetés napjáig számítandó 6% kamatját és a 228 frt 80 kr-ra mérsékelt perköltségeket pedig 8 napok alatt, különbeni végrehajtás terhe mellett stb. stb. megfizetni.“

Ezen ítélet indokait elősorolván és körülményesen megmagyarázván a pereskérdést, az adatok és tanuvallatással egybehangzólag igazolja az ítéletet azzal, hogy az egész erdőterületet 1848., illetőleg 1865. évig mi felperes használtuk, pásztortoltattuk a községi előljárók felügyelete és intézkedései követése mellett. Miután a használat és birtokba való visszahelyezésnek csak úgy van értelme, ha a foglaló és erőszakoskodó bitorlása jelvényei a pásztortolás — és felügyeletől, a bitorolt és elfoglalt vagyon *kezelésétől megfosztatik*, az igazoló indokolásba mintegy kiegészítésül, és az érteni nem akarók felvilágosításául „alperes törvénytelen ellenvetéseivel is szemben“ kimondá, hogy alperes által felhozott ellenvetései mellőzésével, al-

peresi közönség „azon erdőknek további használatától és kezelésétől, nemkülönböztetve további taxa szedéstől pénzbüntetés terhe alatt eltiltandó volt.“

A 12,532 frt 73 kr. megítélését, illetőleg pedig indokolja ítéletét e szókban: „mivel ezen követelés, mint járulék, ugyanazon jogalaphól ered“ megítélendő volt.

A marosvásárhelyi kir. ítélőtábla, melynek tagjai Erdélyben élnek, az erdélyi törvényes és gyakorlati viszonyokat ismerik, tudják azt, hogy valamely birtokba visszahelyeztetni, annak használatát és kezelését megnyerni; nem azt teszi, hogy a bitorló és foglaló birtokban maradjon, a bitangolt birtokot tovább kezelje, őriztesse, hanem azt, hogy abból azonnal kivetessék, alperesi badar felebbezésre is helybenhagyá az első bírósági ítéletet, s mivel ugyan abban a végrehajtásra képesítő záradék ki van téve, teljtartalmulag elfogadva küldé le.

Nevetséges és szájalomra méltó eljárás lenne, ha a mi keresetünk zárkérése teljes, minden részben kielégítő volta mellett, azért mert az első bírósági ítéletben, hibás leírás következtében a községi előljárók felügyeletét, kezeletét és a fa használatát egy általuk, kiszolgáltatást elrendelő és parancsoló szó „hagyni“ a kérés első mondata végétől kihagyatott, most már a minden köveket megmozgató volt és nyugalmazott hivatalnok, ügyvéd és activ főbb hivatalnokok ajánló leveleire a használat, a kezelet úgy legyen magyarázható, hogy a foglaló, a bitorló alperes zsaroljon és kinozzon továbbra is 27,000 törvényes használót és tulajdonost; alperes őriztesse az erdőket!?

Az első bírósági ítélet rendeli valódi és törvényes értelmé szerint, „hogy a visszahelyezés, illetőleg 1848. évi használat helyreállítása kérésének hely adatik, Brassó városa közönsége köteles az erdők minden használatától és kezelésétől magát eltartóztatni, köteles azokból különbség nélkül, a községi előljárók felvigyázása és rendelkezése mellett, minden taxa és mellékfizetések nélkül, mindennemű tüzelési és épületfa levágását kiadását és elhasználását kiszolgáltatni hagyni.“

„Köteles az 1848-ig, illetőleg 1856-ig létezett birtokhasználatot gyakorlatban megtartani, mindeniket 8 napok alatt, különbeni végrehajtás terhe mellett.“

A ki ezen fogalommal ellenkezőt vitat és gondol, annak nem a páratlan igazság a vezető szövétnéke, s a bíróságok a trts. 108. §-a alapján, ha az ítélethozó alsó bíró sietség, elhalmozottság, s különösen ezer helyi küzdelmek közt, egyedülisége miatt tán kétértelműségekre vagy rövidségekre engedett helyet, a szinte törvényhozó hatalommal bíró

III-ad bíróság bizonyosan nem fogja a bitorló érdekét törvényes bizonyítékok és okmányokkal szemben pártolni.

III-ad bíróság jogosított bizonyítékok és ténykörülmenyeknek megfelelőleg teljesen kibővített és a legroszabb indulat által is végrehajthatónak elismerni kellett ítéletet hozni.

b.) Alperes semmiségi okait tovább füzi, faragja, s állítja, hogy „kiszolgáltatni“ nem egy jelentőségű a „birtokba adni“ végrehajtást jelző kitéttel. A midőn két egyhangu ítéletek beszüntették alperesnek 18 éves erőszakos, az erdők őrzésében tanusított gonosz kezelését, a midőn a százados 1848, illetőleg 1856. évi használatot visszaállították és minden illetékszedéstől, meg befolyástól a bitorló alperest 500 frt büntetés terhe alatt kiltották, a midőn a tüzi és épületfák kiszolgáltatását az ősi szokásnak megfelelőleg a községi előjárásra birták és minden ezen körülmények foganatosítását perrendtartásszerűleg 8 napok alatt eszközölhető végrehajtásra jogosították; a kiszolgáltatni vagy kiadni szók közt semmi különbség és a végrehajtásra képesítettségét az alsóbb bírósági 2 ítéletnek, törvényszerű és szabatos végrehajtási kérelmünkkel szemben, csak az nem ismeri be, a ki minket tökéletesen koldusbotra akar juttatni, és a ki nem gondolja meg azt, „hogy ezen peres kérdés nem is szorosán perrendtartási, *hanem csak közigazgatási tárgy*, a melyben épen ezért, a hatalom és erőszakoskodás, elévülés és más minden ráfogásokkal és koldusító hurezolásokkal magát és erőszakos tetteit nem védheti.

c) További semmiségi okul hozza fel alperes, hogy az ítélet nem vált vala jogerejüvé, hogy nekie május 28-án kézbesítettet, s hogy ő felebbezéssel élt.

Rendes viszonyok közt és ott a hol a különböző nemzetiségek oktalan makranczoskodásait a törvény szigorával elsokák elhallgattatni, alperes, a ki most ezen idézett oktalan semmiségi okaival törvényeink elleni tiszteletlenségét árul el, a törvényes hatalom ugy tudná megfenyíteni, hogy kötelességének tartaná, jövőre nézve nemesak tisztelni a törvényt, ha csak nevét is hallja, hanem még gyermekeinek is bémagoltatná, mint a rómaiaknál szabály vala a 12 táblák törvényeit a gyermekekkel is megtanultatni.

De miután nálunk még a tul humanitas és a gyengeségek elnézése a kormányzati elv és a perrendtartás komoly szabályai mellett is: az oktalan felebbezés és semmiségi panasz büntetés nélkül marad: megelégszünk azon felvilágosítással, hogy a trts. 345. §. b) pontja alapján 2 egyhangu ítélet mellett jogosítottak voltunk végrehajtással élni és nem kivántatott e szabály szerint az ítélet jogerőre emelkedését bevárni.

Továbbá felvilágosításul adjuk még azon minden törvényességet kijátszó alperesi erőszakoskodást és törvénytelen eljárást, mely szerint a Hosszufalusi kir. járásbírótság úgy a mi ügyvédünkhöz Nagy-Enyedre, valamint alperesi ügyvédhez intézett II-od bírósági helybenhagyó ítéletet egy napon t. i. május 17-én tette postára és küldötte el, a mi ügyvédünk vette is az ítéletet május 19-én, de alperesek ügyvédétől — Hosszufalutól másfél órai távolságra — Brassóból a kézbesítési iv május 29-én, a mi végrehajtási kérelmünk beadásakor se volt még visszaérkezve és most semmiségi panaszuk rendén bevalják alperesek, hogy május 28-án, tehát 11 nap elteltével vették csak a II-od bírósági ítéletet egy mértföldnyi távolságra !!?

Nem az első esete a hurczolásoknak e perben és társa ezen értekezésben előfordulóban, a m. kir. igazságügyministerium, a m. kir. Curia kegyelmes parancsolatait kellett többversen költségesen kikérni, hogy kézbesítések eszközöltetésének, hogy a négyszázados hurczolás véget érjen és alperes a magyar birodalom jogait és törvényeit tisztelni kényszeríttessék.

A fennebbi észrevételeink és felvilágosításaink reméljük elég bizonyítékul szolgálnak arra, hogy alperesek tévutra vezetni kívánták a felső bíróságot és az egész birodalomban ellenök fordult közvéleményt.

Ha talán, míg ezen felvilágosításaink napvilágot látnak, igaz ügyünk a bíróság zöld asztalára hurczeltatott és némü hiányossága mellett reánk nézve károsítólag ellátatott; nem tulajdoníthatjuk egyébnek, mint a különböző befolyások erőszakolásának, annak, hogy viszonyainkkal ismeretlen többség lehetett határozó, teljesen felszerelve nem lehettek a peres írományok és hogy a trts. 299. §. szabályának megfelelőleg — e fontos ügy érdemleges ellátása előtt a semmiségi panasz észrevételeink megtétele végett — velünk nem közöltetett, vagy hogy végtére a III-ad bíróság említett hiányok kipótlását önhatalmából kifolyólag nem rendelte el a t. k. r. t. s. 108. §.-ból birt joga alapján.

Ha szörszálhasogatólag a viszonyok meglátoltatnak — törvényes igazságosság és államérdék — a magán hiú sopánkodásnak elejébe rakatnak; lehetetlenség nekünk veszteseknek lennünk.

Az 1873. évi július 11-iki 1324. szám alatti pert és ennek 1600. és 2957. számok alatti ítéletei és 794. szám alatti végrehajtási végzése következtében június 5-ikén eszközölt végrehajtás megsemmisítését czélzó, idei 816. járásbírószági szám alatti alperesi semmiségi panaszt illetőleg — alázatos észrevételeink és felvilágosító jegyzeteink a következők, u. m.:

1.) Alperes az 1874. évi 1600. számú ítélet érdemi és főrészt el-

hagyva, belékapaszkodik annak 2-ik következtető részébe és ennek ezen szavaiból „annálfogva alperes Brassó városa közönsége köteles a körülszomszédolt földterületen a favágás bár mely czimű és nevű munkálatok keresztülvitelétől 500 frt büntetés terhe mellett magát eltartóztatni“ következteti, hogy felperesek birtokba helyezése és az 1870, illetőleg 1856. és 1848. évekbeli birtokhasználat t. i. a pertárgya erdőknek használatunkba adása, pásztorlás és erdő gazdálkodásnak foganatosítása, egyáltalában az erdőknek általunk kezelete nincs megítélve; s következőleg mindkettője, az alsó bírósági ítéleteknek végrehajtásra nem képesített: alperes a birtorló es foglaló marad parancsoló ur mindvégig.“

Éppen ezen okoskodása nyomán állítja továbbá, hogy a 794. számú végrehajtási végzés az erdők visszavételére nem szólhatott, és a mi csudálatosabb még, a lopott ló — az erőszakosan elfoglalt erdők nekünk használatunkba visszaadhatók nem lehettek.

Hogy, hogy mer intelligens peresfél s különösen felvilágosodott ügyvéd ily darabokra szagatott tételekre, ily semmiségi okokat papirosra tenni és aláírni, csak akkor nem lehet csudálkozni, ha ismeri az olvasó alperes háromszázados eljárását velünk szembe és azon gyakorlatilag bemutatott életmódját, mely szerint az eszközök megválasztásába semmi morált nem követ, csak hogy a végcél sikerüljön; hanem mi a kik több századon keresztül üldöztetünk alperes által, nem nézhetjük el hallgatással alperes törvénytelenégeit és különbsége nélkül a bíróságoknak ezeknek tévutra vezetésére kigondolt csalfa eszközeit, éppen ezért az olvasó és illetékes bíróságok figyelmét felhívjuk 1873. évi a hosszufalusi kir. járásbíróshoz 1324 polg. sz. alá „sommás visszahelyezési“ czim alatt beadott keresetünkre, továbbá ezen ügy felett 1873. év augustus 25-én kezdőleg eszközölt tárgyalásra, a hol valamint a keresetlevélbe kéretett „alperesnek *birtokháborítóképpen* elítélése visszahelyezési kérésünknek helyadás és költségeinknek valamint a törvénytelenül elvont hasznok megtérítettése 8 napok alatt, a különbeni végrehajtás terhe mellett.“ A mely alkalommal és különösen a tanúk által tényné bizonyult, hogy alperes az általunk 1870 illetőleg 1856. évig századokon keresztül szabados használat és saját költségünkön fogadott erdőpásztoraink általi őriztetés és községi előjáróink által gyakorolt és századokon keresztül üdvösnek bizonyult erdőgazdaságunkban, az ő alperes befolyásától ment erdőkezeletünkbe vakmerően és erőszakkal megháborított. A kereset, ennek tárgyalása, a tanuvallatás, az erre következett ítéletek, a semmitőszéknek háromrendbeli határozatai és legutoljára a 894. számú végrehajtási kérésünk, mind többszörös bizonyítékai annak, hogy mi birtokunk

elorzását és ennek következtében alperes általi további használatát, őriztetését kívántuk beszüntetni.

Éppen ezért a kir. járásbiróság 1600. és a kir. ítélőtábla 2957. számú ítéleteikkel visszahelyezési kérésünknek helyet adott és az alperes által gonosz szándékkal elhallgatott ítéleteik első része eme tételével: „alperes Brassó város közönsége a bácsfalusi határon az Ördögvölgy, a a türkösi templom erdeji és a Tömös vizére lerugó szénarétek és legelőhelyek szomszédságai között fekvő Csorgó, Gödrivölgy és Györgykovács nevü erdőterületeken haszonbérelője és erdősze által önhatalmilag 200 hosszú öl fenyőfa levágása és elhordása által felperes *Bácsfalú és Türkös községével szembe birtokháborítást követett el*“, határozottan kimondák, miszerint alperesnek tulajdonunktól ki kell üzetni; a mi másképen nem volt eszközölhető, mint 794. számú a birtokháborítási és sommás visszahelyezési keresetek feletti ítéletek szellemének teljesen megfelelő végrehajtási kérelmünk és erre jött végrehajtási végzés szavai szerint eszközölni az elfoglalt erdők visszavételét. És ez annyival biztosabban történhetett, mert a nagy sebességgel kimondott ítélet 8 napok alatti végrehajtásra is képesítő záradékkal ellátott. De különben is az ügy természetéből, az ezen peres kérdésekre vonatkozó rövid törvények szelleméből és a sértett tulajdon és jog szentsége sietőleg orvosoltatása érdekében, mindenki előtt bizonyos és kétséget nem szenved, hogy: bár nem mondatik ki akárhányszor ily ítéletekben „és ezennel a birtoknak visszavétele visszaadása végrehajtás útján foganatosítandólag elrendel-tetik“ mégis ott a hol mint jelen esetben „visszahelyezési kérésnek hely adatik, alperes birtokháborítást követett el“ — ~~nekik~~ itéltetett el, — soha alperesnek, soha bíróságnak eszébe nem jutott ellenzeni a végrehajtás-képpen birtok visszavételt; vagy még a mi több a mint a gonosz hir mondja a végrehajtást éppen meg is semmisíteni. Ilyen eljárással, a törvények szelleme és a gyakorlat hátraszorításával védett erőszakos foglalás oda bátorit maholnap, a vagyonban, különböző személyiségekben gazdag, mint alperes szokásos hatalmaskodókat, hogy nem csak a szegényebb egyes, érdekükkel ellenkező polgártársaikat fosztanak meg tulajdonaiktól, hanem az államban államot alkotnának, az őket felnevelt államnak törvényeit falbaragnak. — stb. stb. —

2. Alperes egy további valóban semmis, semmiségi okul hozza fel, hogy nékie a kir. ítélőtáblai ítélet május 28-án lett kézbesítve, nem váratott el ennek jogerőre emelkedése a kir. járásbiróság már május 29-én kiadta a 794. számú végrehajtási végzést. Alperes konoksága és bűnösége e kettős tévutra vezető okkal, vagy azt tétélezi fel, hogy a bíróság-

gok nem tudják a tkrts-t és annak 345. §-a b) pontját, vagy azt, hogy ötöt nem kötelezi e törvény, — mindkét esetben eljött ideje, hogy a kormány és bíróságok saját tekintetük érdekébe az ilyen üzelmeknek végét szakasszák és a törvényeket lábbal tapadókat megbüntessék. Mi a törvénybe és a bíróságok szigorúságába bízva, a tkrts. 345. §-sa b) pontja által adott azon jogunknál fogva, hogy: két egybehangu ítélet alapján végrehajtást szabad eszközölni, folyamodtunk is e végett, — és a szásföldön soha eddig részünkre nem tapasztalt igazságos eljárás következtébe meg is nyertük azt. Indokunk és jogunk vala erre a mint mondók a törvény, a sietséget és sürgős fellépést indokolja koldusságunk és szegénységünk, melyet alperes okoz az által, hogy malmainkat, erdőinket, koresma jogainkat, legelőinket összes jövedelmeinket törvénytelenül elfoglalta, utolsó kenyérfalatunkat kezünkből kiveszi; és az 1856. év tavaszán elfoglalt erdőinket, egyedüli vagyonunkat, gonosz ezélzatu gazdálkodásával odajuttatá, hogy ma már nem csak hogy épületre való fánk nincs, nem csak hogy erdőink le vannak tarolva; hanem ha csak egy évig még átkos közönyösséggel elnyomatásunk türetik, — erdőink egyedüli vagyonunk alperes átkos ezélzatai miatt termőképtelenek. A mi az ítéletnek alperes részére későn lett kézbesítését illeti, arra nézve felvilágosításul adjuk a következőt:

A kir. eljárásbíró úgy a mi felhatalmazottunknak Nagy-Enyedre valamint alperesi ügyvédnek Hosszúfalutól másfél órai távolságra május 17-én küldeté meg a másodbíróági ítéletet, a mi felhatalmazottunk vette az ítéletet május 19-én és a terjedelmes végrehajtási kérést már május 28-án személyesen a járásbíróshoz beadá, a mely napon még alperesek *papirosszerűleg* mit se tudának az ítéletről; és nem átalják semmiségi okul felhozni a törvény és igazság kijátszását a késő kézbesítés foganatosítását. Méltóztassék csak a felső bíróság e peres irományok közt a nagyméltóságú m. kir. igazságügyminiszteriumhoz 1874. évi 7194, 8839, 25297. számok alatt és ezenkívül a nagyméltóságú m. kir. Curiahoz tett panaszainkat peres ügyeink alsóbb és felsőbb határozatok, ítéletek és más nemü kézbesítések sürgetése érdekében tetteket megtekinteni; kiviláglik ezekből, hogy alperesnek ez ősi szokása, jászodja az, egy folyamból ivó farkasnak az ártatlan báránynyal való tanuság teljes történetét, különben a ki tanulmányozni akarja, különösen 1484-től fogva szomorú történelmét küzdésünknek, az bőven meggyőződik arról, hogy mi Brassó vidéki nem szász polgárok, bár 25,700 és 32,000 lélek számba az alig 23,000 lélekre menő szász szomszédok felett többségben vagyunk, ezek élelmessége és leleményessége által még is oda jutánk,

hogy ma biztos tulajdonunk semmi nincs, nemzeti és politikai életünk pedig éppen semmi, — minden dolgainkba, be, családi ügyeinkig úgy kezeltek, a hogy peres társainknak tetszik, úgy igazgatnak, a felperes vagy alperes perestársak, a hogy részükre nasznosnak látják; maguk lévén igazságszolgáltatók, maguk közigazgatási hatóságok és mi semmi egyebek mint adózók, velük szemben, senki oltalmunkra nem áll, soha legnagyobb igazunkba is kívánt eredményhez nem jutunk, nem az 1871. év után egyébhez, mint szép ígéretekhez, pedig ezek az elnyomott igazságnak semmit érő, csak gyermeket és azt is csak perezekre elámítható nádparipák.

3. Fennebbi semmitérő semmiségi okai után, mintegy tanácsul adja alperes a harmadbiróságnak, hogy csak akkor támadtathatnék ő meg végrehajtással, a midőn a kérdéselt erdőkre ezután is fát vágatna.

Hogy mennyire gonosz és alaptalan is ezen állítás, bebizonyítók a fennebbieken eléggé, — itt csak azt jegyezzük meg még egyszer, hogy ez nem 1848., illetőleg 1856-ik évi status quo — birtokhasználat; más-szor megjegyezzük, hogy ha feltéve, de meg nem engedve a factiosus semmiségi panasz győzelmet aratott volna, különösen azért, hogy mi tán, alperes atyai állítása szerint „volt jobbágyok volnánk,“ a trkts. 108. és 299. §§-ai szorítottak háttérbe, mivel alperes semmiségi panasza felett mi soha ki nem is hallgattatánk, — ha a felső bíróság a tény körülményeket nem látá annyira kifejtve és talán a periratokat is úgy rendezve és felküldve, hogy bátran határozhasson kötelme lesz vala, ezen inkább *közigazgatási mint sem perrendtartásszerű ügyben*, részletes, vagy egyes pontokra nézve, irányadó és felvilágosító tárgyalást rendelni. Ha ez nem történt meg, ezután is jóvátehető nem fáradunk ki. — Mindenesetre eljött ideje, hogy a bíróságok, hogy a közigazgatás, hogy a kormány és képviselőház e megérett, teljesen felvilágosított, peres irataiban felszerelt, a közvélemény előtt tisztában álló, és az 1871. LIII. t. cz. 82-ik §-ában, fő elvében elhatározott; a Brassó vidéki tiz magyar faluk életkérdésében, a törvények, a történelmi kifejlődés, az igazság és méltányosság elveinek megfelelőleg véglegesen határozzon; a magyar kormány nemzete, missionariusai érdekében is, szorosán törvényes és igazságos, — e népek Megváltója és Mozese legyen. — Hogy mely törvényes és a szükségességet igazoló módozattal történhessék ez meg, alapelvei megadvák „Czafolatunkba“ s legközelebről a m. kir. belügyi minister ur személyéhez idei 33.560. és 33.925. számok alatt intézett, *teljesen felszerelt* és úgy a „Codificalo“ valamint a törvényhatóságok helyesebb, rendezését eszközlő bizottságok által *multhatatlanul* felhasználni kellett kérelmünkben. —

Nemzeti szabad fejlődhetés, az elfoglalt fekvők és jogoknak visszaadása részint megváltása a mentő módozatok. — a mint ezek foganosítottának őseink, a Székelyeknél.

Eljött ideje, hogy a tiz magyar taluk és minden lakosai százados üldözéseik után megmentessenek a tervszerű megsemmisüléstől — képe-sittessenek megfelelni azon hivatásuknak, melyre négy leghatalmasabb és bölcsőbb magyar királyaink a 13 --16-ik századokban czélszerű szabaldalmakkal és birtokkal ellátva telepíték és rendelék mostani lakásuk helyeire.

Hosszuzaluban, július 25-én 1875.

**Bácsfalu, Türkös, Csernát-
falu, Hosszufalu, Tatrang,
Zajzon és Pürkerecz
Brassó vidéki községek.**

DE-BALLACI GEZA.

